

Nevenka Žegarac

*Univerzitet u Beogradu
Fakultet političkih nauka¹*

Violeta Marković

*Univerzitet u Beogradu
Fakultet političkih nauka²*

Anita Burgund Isakov

*Univerzitet u Beogradu
Fakultet političkih nauka³*

Nasilje nad decom u migracijama na balkanskoj ruti: sekuritizacija iznad prava deteta

SAŽETAK

Deca u migracijama na balkanskoj ruti su, pored drugih ugrožavajućih okolnosti, izložena svim osnovnim vrstama (fizičko, psihološko, seksualno) i mnogobrojnim drugim oblicima nasilja, u zemljama porekla i tokom putovanja. Ovaj rad razmatra iskustva dece u migracijama na balkanskoj ruti sa stanovišta

1 Kontakt: nevenka.zegarac@fpn.bg.ac.rs

2 Kontakt: violeta.markovic@fpn.bg.ac.rs

3 Kontakt: anita.burgund@fpn.bg.ac.rs

prava deteta, gde je prikazan deo rezultata istraživanja koji su deo šireg projekta, „Nasilje nad decom na balkanskoj migracionoj ruti – rešenja kroz zagovaranje i istraživanje”. Projekat je razvijen u saradnji sa Save the Children NWB i Centrom za interdisciplinarnu studiju Univerziteta u Sarajevu, uz podršku Inicijativa za istraživanje seksualnog nasilja (SVRI). Istraživanje je sprovedeno na teritoriji Bosne i Hercegovine i Srbije, koje su tranzitna zona na putu prema Zapadnoj Evropi. Svrha studije je bliže razumevanje karakteristika nasilja nad decom u migracijama u Srbiji i BiH i faktora koji doprinose nasilju i/ili zaštiti dece migranata. Istraživanjem je obuhvaćeno 48 dece, od kojih je 10 devojčica, uzrasta od 13 do 19 godina. Nalazi upućuju da su deci u migracijama, u raznovrsnim situacijama i okolnostima, uskraćena brojna prava, iz sve tri velike grupe: na zaštitu od nasilja i eksploatacije, obezbeđenje uslova za rast i razvoj i participaciju. Neretko im je uskraćeno pravo na učešće u stvarima koje ih se tiču, a njihovo gledište se retko spoznaje i razmatra. Ovo ukazuje na nerazvijene mehanizme za primenu međunarodnih propisa u oblasti prava deteta u migracijama i nesaglasne, čak suprotstavljene, agende prava deteta i restriktivnog upravljanja migracijama u politikama Evropske unije.

KLJUČNE REČI: deca u migracijama, prava deteta, balkanska ruta, nasilje nad decom

1. UVOD

Iz godine u godinu, desetine hiljada dece sama prelaze međunarodne granice. Samo u 2015. godini oko pola miliona izbeglica i drugih migranata prešlo je teritorije zemalja duž tzv. zapadno balkanske rute mešovutih migracija (Petrović 2016, 21). Struktura ovih prisilnih migracija vremenom se menjala, pri čemu su oko jednu trećinu izbeglica i migranata činila deca (Oxfam & BCHR 2016, 4), uključujući veliki broj onih koji putuju bez pratnje i odvojeni od roditelja ili staratelja. Migriranje dece ka Evropi uglavnom nastaje zbog složenih faktora guranja (engl. *push*), uključujući nasilje, progon, porodične probleme i ekonomsku nesigurnost. Sa druge strane, decu na migriranje mogu potaći i faktori privlačenja (engl. *pull*) što su faktori vezani za zemlje destinacije, poput prilika za obrazovanje, zaposlenje ili stanje ljudskih prava (Žegarac, Perišić, Burgund Isakov, Lončarević i Marković 2021, 90).

Prema podacima UNHCR-a, do 2020. godine, među svim prisilno raseljenim osobama širom sveta ima 42% dece, dok je u Evropi taj procenat 38%, od čega 18% devojčica (UNHCR 2021, 7), uključujući hiljade nepraćene i razdvojene dece. Stroge granične procedure uvedene 2016. godine nisu zaustavile priliv izbeglica, već su prvenstveno povećale njihovu ranjivost (Oxfam, BCHR 2016,

4; Myers & Aoun 2017, 17), jer je sve više ljudi žrtva krijumčarenja ili se njima trguje preko granica (Marković i Cvejić 2017, 34). Prenatranost centara za azil, nedostatak legalnih puteva i neefikasne procedure za dobijanje azila u zemljama kroz koje osobe u pokretu prolaze pre Balkana, samo su neki od faktora koji podstiču dalju migraciju preko Balkanskog poluostrva (Oxfam, BCHR, 2016, 15). Već nekoliko godina, tom rutom prolaze uglavnom izbeglice i migranti iz Avganistana, Sirije, Iraka, Pakistana, Irana i zemalja Severne Afrike (Petrović 2017, 25; Tošković 2018, 9). Prema podacima UNHCR-a, u Grčkoj, Bugarskoj, Srbiji, Rumuniji, Severnoj Makedoniji, Albaniji i Bosni i Hercegovini u 2019. godini registrovano je blizu 80.000 izbeglica i migranata kao novopridošlih, što je za 30% više nego 2018. Broj novopridošlih na Balkanu se takođe povećao u prvom kvartalu 2020. godine, sa blizu 14.000 novih dolazaka. Iako je situacija sa Covid-19 donekle usporila migraciju od kraja marta 2020, brojke su bile skoro dva puta veće nego u istom periodu 2019. godine.⁴

Teški uslovi tokom putovanja, nasilje, ograničen pristup adekvatnom skloništu i uslugama nege i zaštite utiču na zdravlje i dobrobit dece, uskraćujući im detinjstvo i budućnost. Na ovom putu krijumčari su ti koji kontrolišu kada se deca mogu kretati, određuju prevozna sredstva, opredeljuju vreme za telefonske razgovore, pauze za toalet, jelo ili piće (Jovanović, Besedić, 2020:11).

U ovakvim okolnostima, nasilje prema deci može uključivati širok spektar počinitelja i dela, kao i različite forme nasilja: fizičko, psihološko, seksualno nasilje ili ekonomsku eksploataciju. Nasilje se može dogoditi bilo gde – u zemlji porekla, u tranzitu ili u zemlji odredišta. Deca bez pratnje su posebno osetljiva na rizik od nasilja, usled neprisutnosti bliskih osoba koje mogu delovati kao akteri zaštite.

Ovaj rad je deo šireg istraživanja koje je za cilj imalo analizu formi, učestalosti i karakteristika nasilja koje deca migranti i izbeglice preživljavaju tokom svog putovanja, kako bi se bolje razumeli oblici nasilja nad decom u migracijama koja stižu u Evropu tzv. zapadnobalkanskom rutom. Istraživanje je sprovedeno na teritoriji Bosne i Hercegovine i Srbije.

U nastavku će biti prikazana iskustva dece u migracijama sa nasiljem na balkanskoj ruti, sa ciljem da interpretira ta iskustva sa stanovišta (ne)poštovanja prava deteta, specifično u oblasti zaštite od nasilja, u kontekstu restriktivne politike upravljanja migracijama u Evropskoj uniji.

2. TEORIJSKI OKVIR

Koherentan pristup zasnovan na pravima deteta obuhvata *legalističku komponentu*, tj. primenu UN Konvencije o pravima deteta (UNICEF 2006, 2) i *teorijsku*

4 Podaci preuzeti sa sajta UNHCR, dostupno na: <https://data2.unhcr.org/en/situations/southeasterneurope>

komponentu, koja proizlazi iz studija detinjstva, a koje obezbeđuju okvir i osnov za pristup zasnovan na pravima deteta (Žegarac i sar. 2021, 63–64). Integralni deo pristupa zasnovanog na pravima deteta jeste eksplicitno i konzistentno pozivanje na Konvenciju o pravima deteta, uporedo sa politikom usklađenom sa standardima iz Konvencije (Byrne, Lundy 2019, 368) i specifičnije Opšteg komentara br. 6 Komiteta za prava deteta: postupanje sa decom bez pratnje i razdvojenom decom van zemlje porekla (UN CRC, General Comment No. 6, 2005), te niza drugih dokumenata na međunarodnom i evropskom nivou. Prava deteta se ne mogu derogirati ni u vanrednim situacijama, niti u okvirima opravdavanja pristupa sekuritizacije (Brittle 2019: 759), pa su navedeni dokumenti ključni za politike i prakse koje se tiču dece. Stoga četiri stuba Konvencije o pravima deteta, principi najboljih interesa, participacije, nediskriminacije, i prava na život, opstanak i razvoj, uz posebne članove koji dodatno regulišu položaj dece u migracijama (čl. 7 – registracija i sticanje državljanstva odmah po rođenju, čl. 8 – pravo deteta na očuvanje identiteta, uključujući državljanstvo, čl. 10 – spajanje porodica razdvojenih u različitim državama i čl. 22 – pravo na odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć) predstavljaju fundament i okosnicu za evaluaciju u kojoj je meri određena politika, strategija, mera, program ili aktivnost centrirana ka detetu, pravična, inkluzivna i participativna za decu u migracijama (Byrne 2018, 7). Ovo omogućava da deca u pokretu budu pre svega deca, što zahteva dodatne garancije za zaštitu od nasilja i eksploatacije, posebno kada su u pitanju nepraćena i razdvojena deca van zemlje porekla. Tako, shodno Opštem komentaru Komiteta za prava deteta br. 6, par. 21 (2005), odmah nakon identifikacije deteta bez pratnje potrebno je u najkraćem mogućem roku postaviti staratelja, kako bi se u daljem postupanju i odnosu prema detetu obezbedilo poštovanje njegovih najboljih interesa u postupcima utvrđivanja statusa, procene uzrasta i pokretanja procedure za međunarodnu zaštitu. Pri tome se posebna pažnja posvećuje pitanjima adekvatne zaštite i staranja (prikladan smeštaj i nega u okviru alternativnog staranja i/ili spajanje porodice), zaštiti od nasilja i eksploatacije i pitanjima rodno zasnovanog nasilja (Opšti komentar br. 6 par. 3), što obuhvata i izdvajanje deteta iz porodične ili druge ugrožavajuće sredine, pristup pravdi, te određivanju najboljih interesa deteta u izboru i sprovođenju kratkoročnih i dugoročnih rešenja (dobrovoljna repatrijacija, lokalna integracija ili preseljenje u treću zemlju).

Primena pristupa zasnovanog na pravima deteta u slučaju dece u migracijama kompromitovana je, i u nekim slučajevima žrtvovana, usled fokusa EU država i institucija na zaštitu državnih granica i implementaciju niza pravnih mehanizama i međunarodnih dogovora koji za cilj imaju sprečavanje ulazaka osoba u pokretu u zemlje. Za razumevanje ove dinamike važan je politički koncept i praksa poznati kao „Tvrđava Evropa” (Marino, Dawes 2016, 2), koji operacionalizuje opredeljenost zemalja EU u pogledu migracione politike počevši od 2015. godine. Ova operacionalizacija ogleda se kroz nekoliko aspekata: legalnih procedura koje sprečavaju ili otežavaju pristup i regulisanje pravnog sta-

tusa izbeglica i migranata; fizičkih barijera za ulazak poput fizičkih zidova na granicama, „pomorskih zidova” na vodenim površinama, odnosno pomorskih operacija koje patroliraju Mediteranom, kao i „virtuelnih zidova”, odnosno sistema granične kontrole koji nastoje da spreče ulazak ljudi u pokretu u zemlju ili da putuju unutar Evrope kroz kontrolu kretanja stanovništva (Benedicto, Brunet 2018, 12).

U okolnostima u kojima je legalni pristup zemljama EU gotovo onemogućen, osobe u pokretu, uključujući i decu, primorane su da se za prelazak granica oslanjaju na ilegalne, često opasne rute, kao i na krijumčare koji facilitiraju ilegalne prelaske (UNHCR i dr. 2018, 47; Žegarac i sar. 2021, 265). Ovo decu stavlja u rizik od nasilja, eksploatacije i ugrožavanja sva četiri stuba Konvencije o pravima deteta: principa najboljih interesa, participacije, nediskriminacije, i prava na život, opstanak i razvoj. Postojeća istraživanja su se najčešće bavila pravima deteta i međunarodnim izbegličkim pravom, kao i najboljim interesima deteta i pravom da se gledišta dece čuju i uvažavaju (Brittle & Desmet 2020, 37). Prema nekim studijama (Jud, Pfeiffer & Jarczok 2020, 2), postoji upadljiv nesklad između važnosti teme nasilja nad decom u migracijama i oskudnosti podataka. Većina literature proizvedene u poslednjih 10 godina bavi se decom koja traže azil i pravom na azil, obrazovanjem i/ili integracijom, kao i psihološkim dobrostanjem dece tražilaca azila, izbeglica i dece migranata. Informacije o fizičkom nasilju koje deca preživljavaju na granicama najčešće su dostupne u medijima, dok je zabrinjavajuća oskudnost podataka o nasilju prema deci u migracijama u dostupnoj naučnoj literaturi (Milić, internet).

Pored nasilnog vraćanja, istraživanja ukazuju i na različite oblike kršenja dečijih prava poput nedostatka pristupa međunarodnoj zaštiti, korišćenje pritvora, prenaseljeni i neadekvatni kapaciteti skloništa, problemi mentalnog zdravlja i nedostatak usluga (BCHR, MYLA & OXFAM 2017, 5; Panico & Prestt 2019, 78; Bogucewicz 2020, 151). Ova istraživanja pokazala su da su naročito deca bez pratnje izložena svim ovim oblicima nasilja, kao i deca koja putuju u pratnji. Ovo ukazuje da su deci u migracijama često ugrožena osnovna prava, naročito pravo na zaštitu od nasilja i eksploatacije i pravo na obezbeđene uslove za rast i razvoj.

3. METOD

Metod istraživanja integrisao je pregled literature, sekundarnu analizu dostupnih podataka i kvalitativno istraživanje. Kvalitativno istraživanje je obuhvatalo dubinske intervjue sa 48 dece i mladih starosne dobi 13–19 godina. Uzorak je činilo 10 devojčica i 38 dečaka, gde je 30 dečaka bilo bez pratnje. Intervjuisana deca su bila smeštena u prihvatnim centrima Ušivak, Miral i Borići, a zemlje porekla dece bile su Avganistan, Pakistan, Iran, Irak, Jordan, Maroko i Nepal. Identiteti dece su sakriveni kroz proces anonimizacije njihovih ličnih podata-

ka i prikazani kroz šifre koje podrazumevaju kombinaciju prvog slova imena, pola i godina starosti.

Uporedo sa intervjuima, sprovedene su i fokus grupe sa praktičarima koji direktno i indirektno rade sa ovom decom u Srbiji i Bosni i Hercegovini. Da bi se osigurao obuhvat različitih podskupova ispitivane populacije dece, primenjen je namerni, prigodni i za mesto vezani tip uzorkovanja. U pitanju je metod konstruisanja uzorka koji se koristi za regrutaciju ispitanika sa specifičnim karakteristikama u populaciji koja je teško dostupna za istraživanje (Salway, Morgan, Ferlatte, Hawkins, Lachowsky, and Gilbert 2019, 207). Pošto su u pitanju deca u migracijama, i kako se istraživanje bavilo iskustvima te dece sa nasiljem na putu i na zapadnobalkanskoj ruti, kao sigurno (bezbedno) mesto za razgovor o toj temi izabrani su prihvatni centri u kojima su deca smeštena. Konsultovano je niz saradnika sa terena koji su angažovani ili prisutni u tim centrima, a potom se u odgovarajućoj proceduri tražio pristanak za učešće na osnovu pune obaveštenosti od svih ispitanika. U prvom koraku pristanak je tražen od roditelja ili zakonskih staratelja dece u migracijama, u skladu sa etičkim odobrenjem Vijeća Centra za interdisciplinarnu studiju Univerziteta u Sarajevu. Uzorak je stoga konstruisan prema dostupnosti dece i njihovoj volji i iskazanoj želji da učestvuju u istraživanju.

3.1. Proces istraživanja

Dubinske polustrukturisane intervjuje su radili terenski radnici Save the Children organizacije, kao i kulturni medijatori, koji su u septembru 2021. godine prošli kroz ciljanu dvodnevnu obuku za sprovođenje istraživačkih intervjuja sa decom. Intervjuje je obavilo 5 terenskih istraživača u saradnji sa 7 prevodilaca/kulturnih medijatora, pri čemu je posebna pažnja posvećena tome da terenski istraživači i prevodioci ispituju decu sa kojom nisu, niti je verovatno da će biti u drugom službenom/ pomagačkom ili zavisnom odnosu. Na taj način je obezbeđena neutralnost ispitivača, što je uslov za uspostavljanje odnosa poverenja i izbegavanja dvostrukih ili višestrukih relacija koje mogu da ozbiljno naruše verodostojnost i pouzdanost podataka. Terensko istraživanje je provedeno tokom tri meseca, od oktobra do decembra 2021. godine.

Tokom decembra 2021. godine održano je ukupno 5 fokus grupa sa profesionalcima, od kojih su 2 bile u Bosni i Hercegovini, a 3 u Srbiji. Fokus grupe su održane pomoću Zoom platforme zbog nemogućnosti da se u uslovima globalne pandemije održe 'uživo'. U istraživanju je učestvovalo ukupno 27 zaposlenika – praktičara koji direktno rade ili su radili sa decom u migracijama, od kojih je 20 žena i 7 muškaraca. 20 ispitanika je angažovano u međunarodnim i lokalnim nevladinim organizacijama, a njih 7 u državnim institucijama koje se, pored ostalih socijalnih problema, bave i migracijama u okviru sistema socijalne zaštite.

3.2. Analiza podataka

Terenski istraživači su na osnovu audio zapisa pripremili transkripte intervjua sa decom zajedno sa izveštajima sa terena. Izveštaji su prikazivali podatke koji se odnose na dinamiku interakcija sa organizatorima, prevodiocem i detetom i zapažanja i refleksije terenskih istraživača o toku i strukturi intervjua sa decom. Prikupljeni podaci su analizirani korišćenjem tematske analize na unapred definisane, a potom i iz materijala proizašle teme (Braun & Clarke 2006, 77), pri čemu su identifikovani semantički (eksplicitni) i latentni (interpretativni) sadržaji. Dva starija istraživača su odvojeno i paralelno identifikovala teme, uradila analizu, a zatim ukrstila nalaze. Zajedničkim pregledom, diskusijom i usaglašavanjem u istrajnom rekurzivnom procesu prepoznate su teme u intervjuiima sa decom, od kojih će detaljnije biti prikazane one koje se odnose na iskustva nasilja, posebno nasilja nad decom od strane policije na balkanskoj ruti kao dodatnog podstrekača nasilja od strane drugih aktera (naročito krijumčara) u kontekstu restriktivne politike upravljanja migracijama u Evropskoj uniji.

4. REZULTATI

Rezultati su pokazali da je svako dete koje je učestvovalo u ovom istraživanju bilo podvrgnuto fizičkom, psihološkom, seksualnom ili nasilju neke druge vrste, direktno ili indirektno. Ovo nasilje se dešavalo u njihovim zemljama porekla, tokom puta, prilikom prelaska granica, u centrima za prijem i azil, u skvotovima, na ulicama i na radnim mestima (Žegarac i sar. 2022, 19). Počinioци nasilja su najčešće pripadnici zvaničnih institucija zemalja kroz koje deca prolaze, najčešće granični policajci, pripadnici krijumčarskih grupa sa kojima putuju ili pomoćnika krijumčara.

4.1. Nasilje policije i graničara prema deci

Deca koja su učestvovala u ovom istraživanju najotvorenije i najdetaljnije su govorila o svojim iskustvima i iskustvima druge dece migranata sa policijskim nasiljem. U ovom delu, deca su najčešće izveštavala o fizičkom i psihološkom nasilju koje preživljavaju tokom prelaska granice ili u toku premeštanja u smeštajne kapacitete jednom kada granicu uspeju da pređu. Deo dece izveštavao je i o fizičkom i psihološkom nasilju u procesu identifikacije i utvrđivanju statusa maloletstva.

Iako je praksa nasilnog vraćanja suprotna međunarodnom pravu, deca koja su bila intervjuisana su rekla da su nasilna vraćanja uobičajena iskustva, a takođe ih opisuju i kao posebno nehumana i okrutna. Najčešći oblici nasilja

koja deca preživljavaju tokom nasilnog proterivanja su fizičko i psihološko nasilje.

Oni [policija] tuku [migrante] toliko jako da bi izazvali toliki strah, da ljudi nikad ni ne pomisle da više idu tamo. OM17

Nasilje na granicama se manifestuje kroz: presretanje (ponekad korišćenjem kamera za noćno osmatranje, senzora u šumama ili slično), opkoljavanje, gde su deca i odrasli koji su bežali gonjena i hvatana (ponekad uz pomoć pasa), prebijanje, skidanje do gole kože i prinuda da stoje na hladnoći, oduzimanje i uništavanje odeće i obuće (čak i deci predškolskog uzrasta), kao i oduzimanje telefona, memorijskih kartica, novca i ličnih stvari. Policija bi decu takođe izlagala vikanju, pretnjama, psovka i drugim oblicima fizičkog i verbalnog zlostavljanja i ponižavajućeg postupanja.

Kada smo čamcem prelazili iz Turske u Grčku uhvatili su nas. Skinuli su naše čizme, uzeli svu našu odeću, sve što smo imali. Prvo su nas pretukli. Zatim su pustili svoje pse koji su nas napali... vratili su nas u Tursku i tamo nas je policija uhvatila i zatvorila, a zatim tukla nekoliko dana. AM16

Deca su policijsko nasilje koje su pretrpela opisala kao prekomerno, ponižavajuće i brutalno. Svako dete koje je učestvovalo u ovom istraživanju lično je iskusilo nasilno, pa i okrutno ponašanje granične policije. Otprilike jedna trećina intervjuisane dece – uglavnom deca bez pratnje – opisala je fizičko nasilje različitog stepena brutalnosti, koje su uglavnom sami doživeli.

Gde god smo išli policija nas je tukla, fizički nas maltretirala. Iranska policija, grčka, turska, čak i ovde. ADM16

Deca koja putuju sa roditeljima uglavnom su pričala o svedočenju nasilja koje je policija vršila nad njihovim roditeljima ili drugim članovima porodice. Dečaci koji su putovali sa svojim porodicama su takođe prijavili da su pretrpeli fizičko nasilje, uprkos tome što su bili maloletni i putovali sa roditeljima. Skoro sva intervjuisana deca bila su u situacijama u kojima su bila direktno zastrašena ili su bila svedoci nasilja nad drugim pratiocima.

Za njih su sve izbeglice iste. Nema razlike ako ste dete, svi se tretiraju isto. AM16

Aдекватna procena uzrasta deteta jedan je od preduslova za određivanje najboljih interesa dece i obezbeđivanje njihove adekvatne zaštite. U ovom istraživanju deca su izveštavala o fizičkom i psihološkom nasilju koje su preživljavali tokom procesa utvrđivanja njihovih godina. Tako su neka deca izjavila

da se policija prema njima ponašala gore kada bi se izjasnila kao deca, kao i da su česte situacije u kojima je policija odbila da prihvati njihovu izjavu o starosti.

Rekli bi mi: 'imaš li stvarno 15?', a onda bi me ošamario dvaput. Onda kaže: Lažeš, nemaš 15, imaš 20. AM16

Prisećaju se i brojnih iskustava zastrašivanja na svim granicama balkanske rute, kao što je nasilnička vožnja velikom brzinom u policijskom kombiju nakon njihovog hapšenja i zadržavanja kako bi ih naterali da se izjasne kao odrasli.

U Grčkoj me je uhvatila policija i onda su mi rekli: 'Nemoj reći da si maloletan, ako to uradiš stavićemo te u zatvor. Ako ne pustićemo te... Prete deci da bi ih naterali da kažu da su odrasli'. AD16

4.2. Nasilje koje čine krijumčari i njihovi pomoćnici

Kao rezultat nedostataka legalnih načina da prelaze granice, deca se najčešće oslanjaju na pomoć krijumčara i drugih pomoćnika, od kojih često trpe različite oblike nasilja. Više od 1 od 3 intervjuisane dece opisuje nasilje koje su preživeli od strane krijumčara i strah koji imaju da će im krijumčari i njihovi pomoćnici nauditi. Govoreći o nasilju koje preživljavaju u kontaktu sa krijumčarima i njihovim pomoćnicima deca su se najčešće osvrtnala, pored fizičkog nasilja, na različite forme psihološkog nasilja. Deca su svedočila da bi krijumčari ubijali ili ostavljali odrasle i decu u uslovima da sami ne bi mogli da prežive, jer nisu mogli fizički da izdrže put, bili su povređeni ili bolesni, ili nisu imali novca da nastave putovanje. Opisivala su da su im krijumčari pretili, ucenjivali ih, ponižavali ili vređali. Četvoro od 48 dece reklo je da su oteći radi otkupa na ruti, a nekoliko druge dece su bili svedoci kidnapovanja ili su poznavali decu koja su kidnapovana na migrantskoj ruti.

Pored psihološkog nasilja, deca na putu preživljavaju i seksualno nasilje od strane krijumčara, njihovih pomoćnika i drugih osoba koje pomažu u procesu prelaska granica. Dve trećine intervjuisane dece je izvestilo o seksualnom zlostavljanju dece za koje su čuli od drugih ili su neposredno bili svedoci. Neka deca su takođe izjavila da su bila u situacijama kada im je nuđen novac ili usluge u zamenu za seksualne usluge. Zlostavljanje dece na putu dešava se i deci bez pratnje i onima koji putuju sa porodicama, ali, prema svedočenjima dece iz ovog istraživanja, oni koji putuju sami su ranjiviji jer su u potpunosti u nemilosti krijumčara:

Deca bez pratnje su sama. Vi ste potpuno zavisni od švercera, pa oni rade ovakve stvari. MM16

Intervjuisana deca su pomenula incidente seksualnog zlostavljanja dece za koje su čuli ili bili svedoci u skoro svim zemljama duž rute: Iraku, Pakistanu, Severnoj Makedoniji, Grčkoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini. Nekoliko izjava ukazuje na široko rasprostranjeno seksualno zlostavljanje dece na putu između Irana i Turske, kada se dešava da se deca „odvajaju” u posebne prostorije smeštaja u kojem se trenutno nalaze kako bi bila zlostavljana.

Putujete sa krijumčarem i kada menjate lokaciju morate da ostanete u stanu ili smeštaju tog krijumčara dva dana pre nego što krenete dalje, a ta vrsta zlostavljanja se uglavnom dešava za to vreme... GŽ9

Deca koja su intervjuisana za ovu studiju izjavila su da su pojedinci u ovim krijumčarskim mrežama veoma opasni, međusobno povezani i osvetoljubivi. Politike koje odvrtaču i obuzdavaju migrante, kao i neadekvatni naponi u pružanju usluga i integraciji, stvaraju uslove ekstremne marginalizacije i čine decu posebno ranjivom na zlostavljanje i najgore oblike dečijeg rada. Nekoliko dečaka je tokom intervjuja izjavilo da su ih krijumčari regrutovali u kriminalne mreže, što ih je izložilo posebno visokom riziku od nasilja i najgorih oblika dečijeg rada, od kojih bi trebalo da budu zaštićeni.

U Grčkoj, mi kao mlađa deca nismo dobijali nikakva sredstva, nismo imali novca. Neki su išli sa nekim ljudima, bili su kao mafijaške bande, i oni su se bavili raznim stvarima. Ove mafijaške bande dođu i kažu 'dođi, platićemo ti, ukradi ovo, prebij ovog ili onog'. NM15

Pored toga što su postojali pokušaji da ih regrutuju u kriminalne mreže, određeni broj dece je izveštavao da su, posredstvom krijumčara i njihovih pomoćnika, nalazili poslove na kojima su radili kako bi prikupili novac da nastave put ili kako bi pomogli svojim porodicama u zemljama porekla. Uslovi u kojima deca rade uglavnom su teški i neprilagođeni njihovom uzrastu, a deca su često izveštavala da su plaćana manje nego odrasli: *Ako je dnevnicica 50 evra, poslodavac će vam dati samo 15 evra.* JM16; sa radnim vremenom koje je često duže od 8 sati. Deca su izveštavala i da je količina posla koji su obavljali, prema njihovoj proceni bila velika. Deca smatraju da su poslodavci davali velike količine posla deci upravo jer su znali da im je posao neophodan, a pošto nemaju regulisan legalni status u zemlji, nisu mogli da se žale na uslove u kojima su radili.

Imao sam jednog prijatelja koji je radio i nije nikad bio isplaćen. Njegov poslodavac je rekao idi gdje god hoćeš, žali se, nećeš ništa s time postići, jer znao je da ukoliko negdje ode da se žali, pošto je tu ilegalno radio, neće ništa postići. Tako da ga je samo ucenjivao. OM17

5. DISKUSIJA

Sva deca obuhvaćena ovim istraživanjem iskusila su različite oblike nasilja (fizičko, emocionalno, seksualno), kao i višestruke zloupotrebe tokom puta. Prepoznati oblici nasilja su identifikovani i u drugim istraživanjima provedenim na Balkanskoj ruti (Jovanović, Besedić 2020, 32), a javljaju se u kontekstu višestruke deprivacije i egzistencijalne ugroženosti.

Deca iz uzorka su smatrala da nasilje i dečiji rad koji doživljavaju na putu do zemalja destinacije čini njihovu neminovnost i da nemaju opcije osim da istrpe sve dok ne dođu do zemlje destinacija. Sa stanovišta prava deteta, kao subjekti prava deca učestvuju u svim stvarima koje utiču na ostvarivanje njihovih prava, a države su kao nosioci dužnosti odgovorne da rade sa drugim akterima i obezbede ostvarivanje prava deteta, što uključuje i zaštitu od svih oblika nasilja i eksploatacije (Collins and Wolff 2012, 25). Nalazi ovog istraživanja upućuju da se krši veliki broj prava deteta, kao što su pravo na dostojanstvo, na lični integritet, na rast i razvoj, na zaštitu i na participaciju u pitanjima koja ih se tiču. Pokušaji normalizacije nasilja su bili očigledni u velikom broju intervjua gde su deca prepričavala teške okolnosti i doživljaje uz smeh. Plač se znatno ređe javljao (u 8 od 48 intervjua) kao reakcija na podsećanje na preživljene teškoće. Smeh kao dismorfomna ekspresija na neprijatne događaje se razume kao pokušaj da se regulišu snažne uznemirujuće emocije i gest 'odvajanja' od traumatskog iskustva i bola koje ono izaziva (Gross 2013, 360), što je različito od humora čije je korišćenje kao adaptivne strategije prevaladavanja zabeleženo u vrlo malom broju intervjua.

Fizička maltretiranja i prebijanja tokom puta deca doživljavaju od strane krijumčara i prisustvuju prebijanju drugih saputnika ili članova porodice. Osim od strane krijumčara, doživljavaju i fizičko nasilje od strane drugih migranata na putu i u prihvatnim centrima, i skvotovima za privremeni boravak. Posebno traumatsko iskustvo praćeno brutalnim fizičkim i psihološkim nasiljem su za svu ispitanu djecu okolnosti vezane za *gejmove* i pokušaje prelaska granica. Deca su prijavila brutalno fizičko nasilje od strane graničnih policijskih snaga na kompletnoj balkanskoj ruti. Fizičko nasilje uključuje skidanje do gole kože, stajanje na hladnoći, korišćenje električnih palica i prebijanje pendrecima do te mere da su djeca prijavljivala teške fizičke ozljede u vidu lomova ili teških nagnječenja. Pripreme za polazak traju dugo, deca skupljaju hranu i novac, potom pešače kilometrima do granice kroz šumu po mraku. Kada ih granična policija locira i uhvati, oduzimaju im stvari, tuku ih, govore im pogrdne reči i neretko ih teraju da se ponovo pešaka, bez odeće, hrane, novca i mobilnog telefona vrata do prihvatnog centra. Ova iskustva za decu mogu ostaviti trajno traumatsko iskustvo. Uočljiva je i tendencija da, što je dete više puta pokušavalo da pređe granicu (u ovom istraživanju više od polovine dece je pokušalo da pređe granicu BiH i Hrvatske 3 i više puta, a jedan ispitanik čak 9 puta), ima i veću uznemirenost i strah od narednih pokušaja. Pored nasilja od strane

policije na graničnim prelazima, deca su izložena i nasilju od strane krijumčara koji tokom gejma prete, ponižavaju, vređaju i fizički kažnjavaju kako bi obezbedili bespogovornu poslušnost.

Deca izveštavaju da su najčešće bila radno angažovana u zemljama u kojima su se zadržala nakon sporazuma EU–Turska, naročito u Turskoj, gde su angažovana u raznovrsnim fabrikama i u Grčkoj na branju useva. Deca ovaj rad doživljavaju kao neminovan i opravdan, pošto su mnoga već u zemlji porekla radila od malena, a neophodan im je novac za put, koji moraju sami da zarade ili steknu. Prema informacijama dobijenim od dece, uslovi u kojima rade su neretko neprikladni, nehumani i zabranjeni međunarodnim konvencijama koje regulišu rad dece (ILO, 1973; 1999). Rade nekada u smenama po 14 sati i u opasnim uslovima koje ostavljaju posledice po njihovo psihičko i fizičko zdravlje. Osobe koje im daju posao ucenjuju ih tako što im odlažu plaćanje, isplaćuju ih po znatno manjim nadnicama nego druge radnike, ili im uopšte ne isplate novac. Pored opasnog, neka deca su angažovana i u drugim formama najgorih oblika dečijeg rada. Ispitana deca su svedočila o uključivanju dece iz migrant-ske populacije u komercijalnu seksualnu eksploataciju i prošnju, dok je gotovo 1/3 ispitivanje dece svedočilo o regrutovanju za kriminalne aktivnosti od strane krijumčara, prvenstveno za krijumčarenje ljudi preko granice, i ređe pominjano, za dilovanje narkotika na balkanskoj ruti.

U raznovrsnim prilikama duž puta i na balkanskoj ruti, deca su se suočavala sa nacionalnom, verskom i drugim oblicima diskriminacije koju dobro prepoznaju i smatraju je duboko nepravednom i ponižavajućom (Annunziata 2020, 379; Kamu, Bazza, Omojola 2020, 7; Torfa, Almohamed, Birner 2022, 131). I druga istraživanja su pokazala da se deca na zapadnobalkanskoj ruti suočavaju sa diskriminacijom (Browne 2017, 6) koju dovode u vezu sa kulturološkim obrascima iz zemalja porekla.

Premda nijedno intervjuisano dete nije prijavilo da je ono samo bilo žrtva seksualnog nasilja, gotovo $\frac{2}{3}$ njih znaju za jedan ili više incidenata ili su bili u situaciji da prepoznaju ili svedoče da je neko dete iz njihovog okruženja seksualno zlostavljano. Deca su svedočila nasilnom odvođenju devojčica i dečaka od strane krijumčara radi seksualne zloupotrebe. Seksualna zloupotreba dece je, očekivano, visoko tabuizirana tema koja se prikriva i od najbližih kad god je to izvodljivo, a u samoj zajednici migranata na balkanskoj ruti se izgleda poriče (negira), nekada normalizuje kao očekivana zloupotreba moći. U slučajevima nekih etničkih grupa seksualna zloupotreba dečaka se tumači kao deo kulturne prakse, koja je u Avganistanu zakonom zabranjena od sredine 1990-ih, gde odrasli, imućniji i društveno moćni muškarci seksualno zloupotrebljavaju dečake obično srednjeg adolescentnog uzrasta i iz siromašnih porodica, što nekada podrazumeva i seksualno ropstvo i uključivanje dece u prostituciju (bacha bazi dečaci koji plešu, Ali Vještica & Dragojević 2019, 33).

Osim navedenih oblika nasilja koja deca često i intenzivno preživljavaju, niz je situacija u kojima je njihov život u opasnosti. Tokom prolaska kroz šume

(u kojima borave i po više dana i sedmica), prisiljeni su da spavaju na otvorenom ili u improviziranim skloništima, pri čemu postoji objektivna opasnost od napada divljih životinja (konkretno medveda u BiH). Na putu deca prelaze veće vodene površine u neadekvatnim plovilima koja su natrpana ljudima i gde postoji realna opasnost od utapanja, putuju u prenatrpanim vozilima i prtljažnicima vozila, bez dovoljno vazduha, ili se kriju u vozilima na teško pristupačnim i po život i zdravlje opasnim mestima radi neregularnog prelaska granice.

6. ZAKLJUČCI I OGRANIČENJA

Ovaj rad je prikazao oblike nasilja sa kojim se suočavaju deca migranti i izbeglice na zapadnobalkanskoj ruti na putu ka Evropi. Nalazi pokazuju da se deca u migracijama na zapadnobalkanskoj ruti suočavaju sa različitim oblicima nasilja: fizičkim, psihološkim, seksualnim i ekonomskim nasiljem i eksploatacijom. Počinioci nasilja su različiti, a uključuju predstavnike zvaničnih institucija, najčešće graničnih policajaca, ali takođe i krijumčare, njihove pomoćnike i lokalno stanovništvo. Nalazi ovog istraživanja ukazuju da je nasilje utkano u sve aspekte puta dece, da se dešava izuzetno često, kao i da se manifestuje kroz: deprivaciju osnovnih egzistencijalnih potreba poput potrebe za hranom, vodom, smeštajem; preživljavanje surovog fizičkog nasilja ili svedočenje različitim oblicima nasilja; ekonomsku eksploataciju i izloženost opasnom radu i najgorim oblicima dečijeg rada; izloženost seksualnom i psihološkom nasilju.

Sa stanovišta prava deteta, ovoj deci su u brojnim situacijama i okolnostima uskraćena brojna prava, iz sve tri velike grupe: na zaštitu od nasilja i eksploatacije, obezbeđenje uslova za rast i razvoj (adekvatna ishrana, stanovanje, obrazovanje i igra) i participaciju. Deci je neretko uskraćeno pravo na učešće u stvarima koje ih se tiču, a njihovo gledište se retko spoznaje i razmatra. U zaštićenim okruženjima prihvatnih i azilnih centara na zapadnobalkanskoj ruti deca mogu da ostvare prava na ishranu, stanovanje, a u manjoj meri i na obrazovanje, igru, rekreaciju i razvoj sklonosti. Prava na zaštitu od nasilja i na participaciju se znatno teže ostvaruju usled niza međusobno isprepletenih faktora. Takođe, izvesno je da nije u najboljem interesu ove dece da se situacija u kojoj oni žive nastavi, a rešenja prolongiraju, jer ispitana deca su veliki deo svog odrastanja već provela u ugrožavajućim okolnostima.

Ovo istraživanje je pokazalo da postoje značajni dokazi da zemlje na istočnomediteranskoj ruti, uključujući i zemlje na balkanskoj ruti, kao i zemlje Evropske unije, nose značajnu odgovornost za sistematsku upotrebu nezakonitih prinudnih povrataka sa kopnenih i morskih granica, koji krše prava dece i porodica izbeglica i migranata. Politike i zakonska regulativa koja je uspostavljena, naročito od marta 2016. godine i dogovora između Turske i Evrope o zatvaranju granica, umanjila je priliv ljudi u pokretu, ali ga nije zaustavila. Ilegalizacija prelaska granica dovela je do toga da osobe u pokretu, pa i deca,

koriste usluge krijumčara i njihovih pomagača kako bi prešli granice, što umnogome doprinosi nasilju kojem su deca izložena i održavanju i normalizaciji nasilja nad decom izbeglicama i migrantima u ime obezbeđenja granica, što izlaže decu višestrukim rizicima i mogućim ozbiljnim posledicama po njihovo aktuelno i buduće socijalno i radno funkcionisanje, fizičko i mentalno zdravlje i dobrobit.

Ova studija ima nekoliko ograničenja. Pre svega, uzorkom su obuhvaćena samo deca koja su u vreme terenskog istraživanja boravila u Bosni i Hercegovini, u prihvatnim centrima Miral, Duje, Borići i Ušivak. Međutim, sva intervjuisana deca su putovala kroz zemlje istočnog Mediterana i balkanske rute. Takođe, većina intervjuisane dece je takođe provela neko vreme u ovim zemljama i mogla su da prenesu i ta iskustva.

Pošto je uzorak bio unapred određen kao prigodan, očekivalo se da će dečaci biti zastupljeniji od devojčica; dakle, samo 20% uzorka su bile devojčice, prosečne starosti 15 godina (u rasponu 13–19 godina). Dakle, uzorak nije obuhvatio mlađu decu, koja bi zahtevala drugačiji, prilagođen metodološki pristup koji nije bio predviđen za ovo istraživanje.

Nasilje koje preživljavaju deca u migracijama sveprisutno je, normalizovano i faktički legitimizovano brojnim dokumentima i dogovorima koji regulišu upravljanje migracijama u Evropskoj uniji. Aktuelni mehanizmi za primenu međunarodnih propisa u oblasti prava deteta u migracijama pokazali su se kao nedovoljni ili slabašni, te da ih je moguće lako staviti u drugi plan kada su pitanja sekuritizacije granica prioritizovana. Nedostatak legalnih mogućnosti za prelazak granica stvaraju kontekst u kojem nasilje eskalira, kako od strane predstavnika zvaničnih institucija tako i od strane krijumčara, njihovih pomoćnika i drugih ljudi koje deca sreću na putu. Ovo ukazuje na sveobuhvatno kršenje osnovnih prava deteta propisanih Konvencijom o pravima deteta i drugih međunarodnih dokumenata koji dobrobit i život dece pozicioniraju kao najveću vrednost bez obzira na njihov legalan status i druga obeležja. Prevazilaženje ovog problema zahteva da Evropska unija i državne vlasti transformišu aktuelnu politiku čuvanja spoljnih granica, tako da one budu u skladu sa načelima ljudskih prava i prava deteta, što obuhvata i načelo zabrane proterivanja (engl. *non-refoulement*) i da zaustave prakse neprijateljske prema izbeglicama. To podrazumeva i ustanovljavanje efektivnih mehanizama nezavisnog nadzora na granicama, pristup bezbednim i legalnim putevima migracija za posebno ranjive grupe dece, te pristup pravdi za decu koja su bila žrtve nasilja i torture koju su počinili pripadnici granične policije.

LITERATURA

- Ali Vještica, Saman, Dragojević, Maja. 2019. *Game People: Irregular migration and risks*. Belgrade: Crisis Response and Policy Centre. Available at: <https://bit.ly/3gwAalm>.
- Annunziata, Sandra. 2020. Displacement and Discrimination. *An International Journal for Critical Geographies*, 19: 377–384.
- BCHR, Macedonian Young Lawyers Association, OXFAM. 2017. *Dangerous 'Game' The pushback of migrants including refugees, at Europe's borders*. Available at: https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/bp-dangerous-game-pushback-migrants-refugees-060417-en_0.pdf
- Benedicto, Ainhoa Ruiz, & Brunet, Pere. 2018. *Building walls: Fear and securitization in the European Union*. Barcelona: Centre Delàs d'Estudis per la Pau.
- Bogucewicz, Magdalena. 2020. The consequences of the migration crisis on the Balkan route and human rights: The current situation and prospects in Serbia. *Eastern Review*, 9: 149–167.
- Braun Virginia, Clarke Victoria. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology* 3: 77–101.
- Brittle, Ruth, Desmet, Ellen. 2020. Thirty Years of Research on Children's Rights in the Context of Migration: Towards Increased Visibility and Recognition of Some Children, But Not All? *International Journal of Children's Rights* 1: 36–65. Available at: <https://bit.ly/3gzcdtG>.
- Brittle, Ruth. 2019. A Hostile Environment for Children? The Rights and Best Interests of the Refugee Child in the United Kingdom's Asylum Law. *Human Rights Law Review*, 19: 753–785.
- Browne, Evie. 2017. *Gender in the Western Balkans*. Brighton, UK: Institute of Development Studies.
- Byrne, Bronagh, and Laura Lundy. 2019. Children's Rights-Based Childhood Policy: A Six 'P' Framework. *International Journal of Human Rights*, 23: 357–373.
- Byrne, Kevin. 2018. *Towards a Child Rights-based Assessment Tool to Evaluate National Responses to Migrant and Refugee Children*. Florence: UNICEF Office of Research – Innocenti.
- Collins, Tara and Wolff, Lisa. 2012. Canada's Next Steps for Children's Rights? Building the Architecture for Accountability through the General Measures of Implementation of the CRC, In *Children Matter – Exploring Child and Youth Human Rights Issues in Canada*. Ellen Murray Calgary: Mount Royal University, pp. 19–29.
- Gross, James. 2013. Emotion regulation: Taking stock and moving forward. *Emotion*, 13: 359–365.
- Jovanović, Katarina, Besedić, Jelena. 2020. *Struggling to Survive: Unaccompanied and separated children travelling the Western Balkans Route*. Beograd: Save the Children

- International, Save the Children North West Balkans. Available at: <https://bit.ly/3gwo8bK>.
- Jud, Andreas, Pfeiffer, Elisa, & Jarczok, Marc. 2020. Epidemiology of violence against children in migration: a systematic literature review. *Child Abuse & Neglect*, 108: 1–13.
- Kanu, Ikechukwu, Anthony, Bazza, Mike Boni, & Omojola, Immaculata, Olu. 2020. Impact of Migration on Women and Children. *An Augustinian Journal of Philosophy and Theology*, 2: 1–14.
- Marino, Sara, & Dawes, Simon. 2016. Fortress Europe: Media, Migration and Borders. *Networking Knowledge*, 9: 1–6.
- Marković, Jelena, Cvejić, Marija. 2017. *Violence against women and girls among refugee and migrant population in Serbia*. Beograd: Atina – Citizens' Association for combating trafficking in human beings and all forms of violence against women. Available at: <https://bit.ly/3zg4rfG>.
- Milić, Nikolina. 2021. *Migrant and refugee children on the Balkan migration route – a need for further research into the forms of violence to inform policy and advocacy*. Available at: <https://www.svri.org/blog/migrant-and-refugee-children-balkan-migration-route---need-further-research-forms-violence>, accessed 05.11.2022.
- Myers, Sacha, Aoun, Imad. 2017. *A tide of self-harm and depression: The EU-Turkey Deal's devastating impact on child refugees and migrants*. Save the Children. Available at: <https://bit.ly/3yiFQVY>.
- Oxfam, BCHR. 2016. *Closed borders: The impact of the borders' closures on people on the move, with a focus on women and children in Serbia and Macedonia, September 2016*. Belgrade: Oxfam. Available at: <https://bit.ly/3ydtMW5>.
- Panico, Andrea, Prestt, Elena. 2019. „Violence at Europe's external and internal borders: The dehumanization of migrants in border-control operations and its effects on people and policies”. In: Gouvias, Petropoulou, Tsavdaroglou, *Contested Borderscapes: Transnational Geographies vis-à-vis Fortress Europe*. Thessaloniki-Mytilene: Research Group Invisible Cities, pp. 73–99.
- Petrović, Vesna. (ed.). 2016. *Right to Asylum in the Republic of Serbia 2015*. Belgrade: Belgrade Centre for Human Rights. Available at: <https://bit.ly/3eCGjKP>.
- Petrović, Vesna. (ed.). 2017. *Right to Asylum in the Republic of Serbia 2016*. Belgrade: Belgrade Centre for Human Rights. Available at: <https://bit.ly/3aIEIHS>.
- Salway, Travis, J., Morgan, Jeffrey, Ferlatte, Olivier, Hawkins, Blake, Lachowsky, Nathan, J. and Gilbert, Mark. 2019. A Systematic Review of Characteristics of Nonprobability Community Venue Samples of Sexual Minority Individuals and Associated Methods for Assessing Selection Bias. *LGBT Health*, 6: 205–215.
- Torfa, Masooma, Almohamed, Salwa, & Birner, Regina. 2022. Origin and transit migration of Afghans and Syrians to Germany: The influential actors and factors behind the destination choice. *International Migration*, 60: 121–138.
- Tošković, Sanja. (ed.). 2018. *Right to Asylum in the Republic of Serbia 2018*. Belgrade: Belgrade Centre for Human Rights. Available at: <https://bit.ly/3yhjYKX>.

UNHCR, HCIT, CRPC. 2018. *Between closed borders*. Novi Sad: HCIT.

UNHCR. 2021. *Global Trends in Forced Displacement – 2020*. Available at: <https://www.unhcr.org/60b638e37/unhcr-global-trends-2020>.

UNICEF. 2016. *Konvencija o pravima deteta*. Beograd: UNICEF.

United Nations Committee of the Rights of the Children. 2005. Opšti komentar br. 6 (2005). Postupanje sa decom bez pratnje i razdvojenom decom van zemlje porekla CRC / GC /2005/6; http://cpd.org.rs/projects/odabrani-medjunarodni-instrumenti/288_opsti-komentar-6-postupanje-sa-decom-bez-pratnje-i-razdvojenom-decom-van-zemlje-porekla/.

Žegarac, Nevenka, Burgund Isakov, Anita, Marković, Violeta, Husremović, Dženana, Trkulja, Alina. 2022. *Wherever we go, someone does us harm: Violence against refugee and migrant children arriving in Europe through the Balkans*. Beograd: Save the Children NWB.

Žegarac, Nevenka, Perišić, Natalija, Isakov, Burgund Anita, Lončarević, Katarina, Marković, Violeta. 2021. *Zaštita dece u migracijama*. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka.

Nevenka Žegarac

Violeta Marković

Anita Burgund Isakov

EXPERIENCES OF CHILDREN IN MIGRATION WITH VIOLENCE ON THE WESTERN BALKAN ROUTE

SUMMARY

Children in migration on the Balkan route are, in addition to other threatening circumstances, exposed to all basic types (physical, psychological, sexual) and numerous other forms of violence, in the countries of origin and during the journey.

This paper discusses the experiences of children in migration on the Balkan route from the point of view of children's rights. The research results presented are part of a wider project: "Violence against children on the Balkan migration route – solutions through advocacy and research". The project was developed in cooperation with Save the Children NWB and the Center for Interdisciplinary Studies of the University of Sarajevo, with the support of the Sexual Violence Research Initiative (SVRI).

The research was conducted on the territory of Bosnia and Herzegovina and Serbia, which are transit zones on the way to Western Europe. The purpose of the study is a closer understanding of the characteristics of violence against children in migration in Serbia and BiH and the factors that contribute to violence and/or protection of migrant children. The research included 48 children, 10 of whom were girls, all aged between 13 and 19. The findings suggest that children in migration, in various situations and circumstances, are denied numerous rights, from all three major groups: protection from violence and exploitation, provision of conditions for growth and development, and participation. They are often denied the right to participate in matters that concern them, and their point of view is rarely recognized and considered. This points to underdeveloped mechanisms for the application of international regulations in the field of children's rights in migration, and inconsistent, even conflicting, agendas of children's rights and restrictive migration management in the policies of the European Union.

KEYWORDS: children in migration, children's rights, Balkan route, violence on children.